

Věc C-252/19

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

20. března 2019

Předkládající soud:

Sąd Rejonowy w Opatowie (Okresní soud v Opatově, Polsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

31. ledna 2019

Žalobkyně:

QL S.A. v B. (Polsko)

Žalovaná:

C. G.

Předmět původního řízení

Řízení vedené předkládajícím soudem ve věci vydání platebního rozkazu v řízení o vydání platebního rozkazu se týká nároku žalobkyně, společnosti QL S.A. se sídlem v B., vůči dlužnici, která je spotřebitelkou (dále jen „žalovaná“), na zaplacení pohledávky na základě blankosměnky, již vystavila spotřebitelka k zajištění smlouvy o půjčce.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Výklad čl. 3 písm. g) a čl. 22 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS ve vztahu k institutu „maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků“ stanovenému ve vnitrostátním právu a k matematickému vzorci pro výpočet výše těchto nákladů vyplývajících ze smlouvy.

Předběžná otázka

Musí být ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS, zejména čl. 3 písm. g) a čl. 22 odst. 1 této směrnice, vykládána v tom smyslu, že brání tomu, aby byl do vnitrostátního práva zaveden institut „maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků“ a matematický vzorec pro výpočet výše těchto nákladů, jak to činí ustanovení čl. 5 bodu 6a ve spojení s článkem 36a ustawy z 12. maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (zákon ze dne 12. května 2011, o spotřebitelském úvěru) (Dz. U. z roku 2018, pol. 993), která umožňují přičíst k nákladům spojeným se smlouvou o úvěru, jež musí zaplatit spotřebitel (celkové náklady úvěru), také náklady hospodářské činnosti vykonávané podnikatelem?

Relevantní ustanovení unijního práva

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS: čl. 3 písm. g) a čl. 22 odst. 1

Relevantní ustanovení vnitrostátního práva

Ustawa o kredycie konsumenckim (zákon o spotřebitelském úvěru) ze dne 12. května 2011 (úplné znění: Dz. U. z roku 2018, pol. 993)

Článek 5

[Pro účely tohoto zákona se rozumí:]

6) „celkovými náklady úvěru“ veškeré náklady, které musí spotřebitel uhradit v souvislosti se smlouvou o úvěru, zejména:

a) úroky, poplatky, provize, daně a marže, pokud jsou úvěrujícímu známy, a

b) náklady související s doplňkovými službami, zejména na pojištění, pokud je jejich uhrazení nezbytné pro získání úvěru nebo pro jeho získání za nabízených podmínek, s výjimkou nákladů na notářské poplatky hrazené spotřebitelem;

6a) „dalšími náklady úvěru odlišnými od úroků“ veškeré náklady, které spotřebitel platí v souvislosti se smlouvou o spotřebitelském úvěru, vyjma úroků;

7) „celkovou výší úvěru“ maximální částka všech peněžních prostředků vyjma úvěrovaných nákladů úvěru, které úvěrující dává spotřebiteli k dispozici na základě smlouvy o úvěru, a v případě smluv, které takovou maximální částku

nestanoví, součet všech peněžních prostředků vyjma neúvěrovaných nákladů úvěru, které úvěrující dává spotřebiteli k dispozici na základě smlouvy o úvěru;

8) ‚celkovou částkou splatnou spotřebitelem‘ součet celkových nákladů úvěru a celkové výše úvěru;

Článek 36a

1. Maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků se vypočte podle následujícího vzorce:

$$MPKK \geq (K \times 25 \%) + (K \times N/R \times 30 \%)$$

kde:

MPKK je maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků,

K je celková výše úvěru,

[N] je doba splácení ve dnech,

R je počet dnů v roce.

2. Další náklady úvěru odlišné od úroků za celou dobu trvání úvěru nesmí přesahovat celkovou výši úvěru.

3. Další náklady úvěru odlišné od úroků vyplývající ze smlouvy o spotřebitelském úvěru se nehradí v části převyšující maximální výši dalších nákladů úvěru odlišných od úroků vypočítanou způsobem stanoveným v odstavci 1 nebo celkovou výši úvěru.

Kodeks cywilny (občanský zákoník) ze dne 23. dubna 1964 (úplné znění: Dz. U. z roku 2018, pol. 1025)

Článek 359 – Běžné úroky

§ 1. Úroky z peněžní částky se platí jen tehdy, vyplývá-li to z právního jednání nebo ze zákona, ze soudního rozhodnutí nebo z rozhodnutí jiného příslušného orgánu.

§ 2. Není-li výše úroků určena jinak, platí se úroky v zákonné výši rovnající se referenční sazbě Narodowego Banku Polskiego [(Polská národní banka, Polsko)] zvýšené o 3,5 procentního bodu.

§ 2¹. Maximální výše úroků vyplývajících z právního jednání nesmí na ročním základě přesahovat dvojnásobek zákonné výše úroků (horní hranice úroků).

§ 2². Přesahuje-li výše úroků vyplývajících z právního jednání horní hranici úroků, platí se úroky ve výši horní hranice.

§ 2³. Smluvními ujednáními nelze vyloučit ani omezit uplatnění ustanovení o horní hranici úroků, a to ani v případě volby cizího práva. V takovém případě se uplatní ustanovení zákona.

Článek 481 – Úroky z prodlení s plněním

§ 1. Je-li dlužník v prodlení se splněním peněžitého plnění, může věřitel požadovat za dobu prodlení úrok, i kdyby mu nevznikla žádná škoda a i kdyby prodlení bylo důsledkem okolností, za které dlužník nenese odpovědnost.

§ 2. Nebyla-li sazba úroků z prodlení určena, platí se úroky z prodlení v zákonné výši rovnající se referenční úrokové sazbě Polské národní banky zvýšené o 5,5 procentního bodu. Pokud je ovšem pohledávka úročena vyšší sazbou, může věřitel požadovat úroky z prodlení ve výši vypočítané podle této vyšší sazby.

§ 2¹. Maximální výše úroků z prodlení nesmí na ročním základě přesahovat dvojnásobek zákonné výše úroků z prodlení (horní hranice úroků z prodlení).

§ 2². Přesahuje-li výše úroků z prodlení horní hranici úroků z prodlení, platí se úroky z prodlení ve výši horní hranice.

§ 2³. Smluvními ujednáními nelze vyloučit ani omezit uplatnění ustanovení o horní hranici úroků z prodlení, a to ani v případě volby cizího práva. V takovém případě se uplatní ustanovení zákona.“

Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z 7 stycznia 2016 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych (oznámení ministra spravedlnosti ze dne 7. ledna 2016, o výši zákonných úroků) (M.P.2016.46)

Na základě čl. 359 § 4 zákona ze dne 23. dubna 1964, občanský zákoník (Dz. U. z 2014 r. poz. 121, ve znění pozdějších změn), se oznamuje, že s platností od 1. ledna 2016 činí sazba zákonných úroků 5 % ročně.

Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z 7 stycznia 2016 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (oznámení ministra spravedlnosti ze dne 7. ledna 2016, o výši zákonných úroků z prodlení) (M.P. 2016.47)

Na základě čl. 481 § 24 zákona ze dne 23. dubna 1964, občanský zákoník (Dz. U. z 2014 r. poz. 121, ve znění pozdějších změn), se oznamuje, že s platností od 1. ledna 2016 činí sazba zákonných úroků z prodlení 7 % ročně.

Stručný popis skutkového stavu a řízení

Žalobkyně a žalovaná uzavřely dne 31. srpna 2016 smlouvu o půjčce (o spotřebitelském úvěru), na jejímž základě byla žalovaná povinna zaplatit 10 764,00 PLN společně se smluvními úroky v sazbě 9,81 % ročně. Uvedená suma se skládala částky 5 000,00 PLN představující celkovou výši půjčky (součet všech peněžních prostředků poskytnutých dlužníci) a částky 5 764,00 PLN

představující celkové náklady půjčky zahrnující pohledávky vyplývající z poplatku za poskytnutí půjčky (129,00 PLN), z provize (3 939,00 PLN), z odměny za službu „Twój Pakiet“ („Tvůj balíček“) (900 PLN) a ze smluvních úroků z jistiny za celou dobu trvání smlouvy (796,00 PLN). Roční procentní sazba nákladů činila 77,77 %. Smlouva byla uzavřena na dobu 3 let.

Maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků stanovená v této smlouvě činila 4 968,00 PLN a zahrnovala pohledávky vyplývající z poplatku za poskytnutí půjčky (129,00 PLN), z provize (3 939,00 PLN) a z odměny za službu „Twój Pakiet“ (900 PLN). Výše těchto nákladů byla vypočítána pomocí vzorce stanoveného v článku 36 a zákona o spotřebitelském úvěru a nebyla smluvními stranami sjednána individuálně.

Samotná smlouva byla sepsána na předpřipraveném formuláři a zajištěna byla blankosměnkou. Vzhledem k tomu, že sjednané splátky půjčky nebyly hrazeny, žalobkyně smlouvu vypověděla.

Žalobkyně podala proti žalované k předkládajícímu soudu žalobu o zaplacení částky 5 293,72 PLN spolu se smluvními úroky z prodlení, přičemž v žalobě zároveň navrhla, aby byl na základě vyplněné blankosměnky vydán v řízení o platebním rozkazu platební rozkaz. Žalobkyně splnila výzvu soudu a přeložila smlouvu o půjčce, splátkový kalendář a směnečné prohlášení.

Hlavní argumenty účastnic původního řízení

V podání ze dne 19. prosince 2018 žalobkyně uvedla, že smlouva o půjčce je smlouvou o spotřebitelském úvěru ve smyslu zákona o spotřebitelském úvěru a reflektuje změny zavedené novelou tohoto zákona, zejména obsah článku 36a upravujícího maximální výši dalších nákladů úvěru odlišných od úroků. Pohledávky z titulu poplatku za poskytnutí půjčky, provize a odměny za službu „Twój Pakiet“ nepřekračují meze maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků. Náklady na této úrovni považuje zákonodárce za maximální, potažmo právem dovolené, a také odůvodněné, a to náklady a rizikem podnikání finanční instituce.

Stručné odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Zákonem ze dne 12. května 2011, o spotřebitelském úvěru, byla do vnitrostátního právního řádu provedena směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS.

Podle bodu 9 odůvodnění směrnice 2008/48/ES je cílem směrnice a v ní stanoveného imperativu úplné harmonizace zajištění vysoké a rovnocenné úrovně ochrany zájmů všech spotřebitelů ve Společenství a vytvoření skutečného vnitřního trhu. Členskými státy by v tomto ohledu nemělo být povoleno

zachovávat ani zavádět jiná vnitrostátní ustanovení, než která jsou stanovena v této směrnici. Toto omezení by se však mělo vztahovat pouze na ustanovení harmonizovaná touto směrnici. V bodě 10 odůvodnění směrnice se uvádí, že rozsah harmonizace určují definice obsažené v této směrnici. Povinnost členských států provést ustanovení této směrnice by se tedy měla omezovat na oblast její působnosti stanovenou uvedenými definicemi.

Kogentní povaha směrnice 2008/48/ES je jednoznačně stanovena v jejím čl. 22 odst. 1, který stanoví, že pokud tato směrnice obsahuje harmonizovaná ustanovení, nesmějí členské státy ve svém vnitrostátním právu zachovávat ani zavádět ustanovení odchylná od ustanovení této směrnice.

Ustanovení, jejichž prostřednictvím byl v polském právním řádu zaveden institut [maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků do zákona o spotřebitelském úvěru], nabyla účinnosti dne 11. března 2016 a jejich cílem bylo zvýšit úroveň ochrany spotřebitelů využívajících služeb finančních společností, které poskytují spotřebitelské úvěry a na něž se nevztahuje povinnost získat povolení Komisji Nadzoru Finansowego (Komise pro finanční dohled, Polsko). K tomu mělo dojít zavedením právního rámce omezujícího možnosti inkasování nepřiměřeně vysokých poplatků, provizí a úroků podle smluv o půjčce a o úvěru. Podnikatelé dodržují pravidla o maximální výši úroků, zároveň si však vymínají vysoké provize a dodatečné poplatky jiného než úrokového charakteru. V důsledku takových praktik přesahují celkové náklady na obsluhu dluhu nezdědka výši sjednané půjčky nebo úvěru.

Podle čl. 5 bodu 6a zákona o spotřebitelském úvěru jsou dalšími náklady úvěru odlišnými od úroků veškeré náklady, které spotřebitel platí v souvislosti se smlouvou o spotřebitelském úvěru, vyjma úroků, přičemž institut dalších nákladů úvěru odlišných od úroků směrnice nezná. V článku 3 písm. g) směrnice je ovšem upraven institut „celkových nákladů úvěru pro spotřebitele“, který zahrnuje veškeré náklady, včetně úroku, provizí, daní a veškerých dalších poplatků, které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti s úvěrovou smlouvou a které jsou věřiteli známy, s výjimkou nákladů na notáře; náklady související s doplňkovými službami týkajícími se dané úvěrové smlouvy, zejména pojistné, jsou rovněž zahrnuty, pokud je navíc uzavření smlouvy o poskytnutí služby povinné pro získání úvěru nebo pro jeho získání za nabízených podmínek.

Také institut celkových [nákladů] úvěru byl do polského zákona o spotřebitelském úvěru zaveden, a to článkem 5 bodem 6, kde je definován jako veškeré náklady, které musí spotřebitel uhradit v souvislosti se smlouvou o úvěru, zejména:

- a) úroky, poplatky, provize, daně a marže, pokud jsou úvěrujícímu známy, a
- b) náklady související s doplňkovými službami, zejména na pojištění, pokud je jejich uhrazení nezbytné pro získání úvěru nebo pro jeho získání za nabízených podmínek, s výjimkou nákladů na notářské poplatky hrazené spotřebitelem.

S ohledem na právní rámec a kogentní závaznost směrnice vyvolává pochybnosti otázka, zda vnitrostátní zákonodárce smí zavést samostatný a nezávislý institut „dalších nákladů úvěru odlišných od úroků“, který se rovněž týká zatížení spotřebitele náklady spojenými se smlouvou o úvěru. Vzhledem k tomu, že směrnice upravuje institut celkových nákladů úvěru, jenž míru přípustného zatížení spotřebitele určuje odkazem na institut „nákladů spojených se smlouvou o úvěru“, spočívala podle všeho povinnost členského státu jen a pouze v provedení ustanovení směrnice do vnitrostátního práva v rozsahu určeném definicemi v ní stanovenými a při důsledném zohlednění obsahu a dosahu těchto definic. To odůvodňuje závěr, že otázky související se zatížením spotřebitele náklady spojenými se smlouvou o úvěru musí být upraveny v rámci institutu celkových nákladů úvěru. Případné horní hranice zatížení spotřebitele náklady spojenými se smlouvou o úvěru musí proto být konstruovány v mezích institutu celkových nákladů úvěru a ve vztahu k těm nákladům, které do něj spadají, a tedy k nákladům spojeným se smlouvou o úvěru. Zavedení institutu dalších nákladů úvěru odlišných od úroků nejspíše není prostředkem vhodným k dosažení cílů směrnice, protože důsledkem jeho uplatňování je možnost zvýšit finanční zatížení spotřebitele nad rámec stanovený institutem celkových nákladů úvěru, tj. nákladů spojených se smlouvou o úvěru.

Překročení přípustných hranic zatížení spotřebitele stanovených v čl. 3 písm. g) směrnice je důsledkem způsobu výpočtu maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků, který stanovil vnitrostátní zákonodárce, tj. pomocí matematického vzorce stanoveného v článku 36a zákona o spotřebitelském úvěru. Při stanovování tohoto vzorce byly zohledněny procentuální proměnné režijních nákladů podnikatelů vyvíjejících hospodářskou činnost spočívající v poskytování úvěrů a půjček a předpoklad, že maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků, vypočítaných podle zmíněného vzorce, má sloužit k pokrytí nákladů hospodářské činnosti poskytovatelů úvěrů a zajistit její ekonomickou rentabilitu. Podle důvodové zprávy k polskému zákonu o změně zákona o spotřebitelském úvěru byl vzorec stanovený v článku 36a zákona o spotřebitelském úvěru určen s ohledem na náklady hospodářské činnosti, které nesou instituce poskytující půjčky, a s cílem zajistit její rentabilitu. Procentuální proměnné – konkrétně 25 % a 30 % – které jsou základními prvky tohoto vzorce, byly totiž určeny s ohledem na průměrnou výši režijních nákladů vynakládaných podnikateli v odvětví spotřebitelských půjček. To znamená, že zákonodárce do nákladů spojených s poskytnutím půjčky nebo úvěru zahrnul nejen náklady spojené s uzavřením nebo obsluhou konkrétní smlouvy a konkrétního spotřebitele, ale i takové náklady, které jednoznačně musí být považovány za náklady na vykonávání hospodářské činnosti (náklady na provozování databází s údaji o klientech, odměny zaměstnanců atd.). Uplatnění předpokladů tohoto typu vedlo k určení procentuálních proměnných, které jsou základními prvky tohoto matematického vzorce a nastaveny jsou tak, aby byly pokryty režijní náklady spojené s poskytnutím půjčky a vynakládány věřiteli, a náklady rizika, že spotřebitel pohledávku neuhradí. Hranice maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků se pohybuje od 25 % do 100 % celkové výše úvěru s tím, že tyto náklady nesmí překročit 55 % celkové výše úvěru za 1 rok, 85 % celkové výše úvěru za

dva roky a poté 100 % celkové výše úvěru bez ohledu na další dobu trvání úvěru¹. Dále je třeba přihlídnout k tomu, že uvedené procentuální proměnné představují základní prvky tohoto matematického vzorce v tom smyslu, že určují maximální výši dalších nákladů odlišných od úroků. Stanovení matematického vzorce pro výpočet výše těchto nákladů úvěru na základě výše popsaných předpokladů vedlo k odtržení maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků od skutečné výše nákladů spojených s konkrétní smlouvou o úvěru. V důsledku toho tak rostou možnosti finančního zatížení spotřebitele. Podnikatel může zatížit spotřebitele dalšími náklady úvěru odlišných od úroků v maximální výši i částkou úroků, přičemž výše těchto zatížení nejsou na sobě závislé. Celkové náklady úvěru jsou tedy vyšší než samotný úvěr, o čemž svědčí věc projednávaná v původním řízení.

Podle názoru předkládajícího soudu je sice samotná snaha o stanovení maximální výše nákladů zatěžujících spotřebitele v souvislosti se smlouvou o úvěru opodstatněná a zapadá do systému ochrany spotřebitele a cílů směrnice 2008/48/ES, avšak pochybnosti vyvolává způsob její realizace spočívající v zavedení institutu maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků a stanovení vzorce pro výpočet těchto nákladů na základě výše popsaných předpokladů. Z článku 3 písm. g) směrnice 2008/48/ES plyne, že spotřebiteli lze účtovat náklady, ale jen ty, které souvisejí se smlouvou o úvěru. Demonstrativní výčet druhů těchto nákladů, konkrétně úroků, provizí, daní atd., odůvodňuje závěr, že přípustnost finančního zatížení spotřebitele se týká nákladů vzniklých v důsledku uzavření a plnění konkrétní úvěrové smlouvy. Rozsah přípustného zatížení spotřebitele náklady naproti tomu nezahrnuje náklady vynakládané poskytovatelem půjček nebo úvěrů v souvislosti s vyvíjenou hospodářskou činností. Tento závěr patrně přijal Soudní dvůr v rozsudku ze dne 16. ledna 2014, *Constructora Principado SA v. José Ignacio Menéndez Álvarez*, C-226/12, ECLI:EU:C:2014:10, v němž byla zpochybněna přípustnost přenesení povinnosti hradit daň z nárůstu hodnoty nemovitostí, kterou má platit podnikatel, na spotřebitele, přičemž bylo uvedeno, že tento stav může být posouzen tak, že naplňuje pojem „významná nerovnováha“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách. V projednávané věci plynou z výše citovaného rozsudku – bez ohledu na odlišnosti skutkového stavu – určité obecné zásady, které se obdobně uplatní i ve věcech týkajících se zatížení spotřebitele náklady spojenými se smlouvou o úvěru. Na tomto místě se jedná především o přípustný rozsah tohoto zatížení, a zejména o přípustnost zatížení spotřebitele náklady hospodářské činnosti poskytovatele půjček nebo úvěrů. Vše tedy nasvědčuje tomu, že shora popsané normy zavedené do polského práva nenaplňují zásadu zatížení spotřebitele výlučně náklady spojenými se smlouvou o úvěru, jak stanoví čl. 3 písm. g) směrnice 2008/48/ES. Předpoklady, ze kterých se vycházelo při tvorbě matematického vzorce stanoveného v článku 36a zákona o spotřebitelském úvěru, umožnily *de facto* zatížení spotřebitele náklady hospodářské činnosti

¹ Důvodová zpráva k zákonu ze dne 5. srpna 2015, o změně zákona o dohledu nad finančním trhem a některých dalších zákonů (Dz.U.2015.135), VII. volební období, sněmovní tisk č. 3460, publikováno na stránkách www.sejm.gov.pl.

poskytovatelů půjček a úvěrů. Při určování výše procentuálních proměnných v tomto vzorci bylo totiž odkazováno na proměnné určující obecnou výši režijních nákladů podnikatele.

Zavedení právních norem, které umožňují, aby spotřebitel nesl náklady úvěru ve výši rovné či blízké celkové výši úvěru, a tím spíše norem, které umožňují, aby spotřebitel nesl náklady úvěru převyšující celkovou výši úvěru, ve vnitrostátním právu se nejeví jako souladné s cíli a předpoklady směrnice 2008/48/ES. K takovému stavu ovšem může na základě vnitrostátního práva dojít, protože vnitrostátní zákonodárce dovolil zatížení spotřebitele dalšími náklady úvěru odlišnými od úroku v maximální výši i úroky zároveň. Taková právní úprava způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních stran vyplývajících ze smlouvy, a to v neprospěch spotřebitele. V situaci, kdy jedinou povinností věřitele je vyplatit ujednanou částku, avšak na druhé straně je spotřebitel povinen vrátit tuto částku společně s úroky a zaplatit náklady úvěru, které jsou rovny nebo jen o trochu nižší než samotná výše úvěru, nelze mít podle všeho za to, že mezi povinnostmi věřitele a spotřebitele existuje rovnováha.

Součástí vzorce pro výpočet maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků stanoveného v zákoně o spotřebitelském úvěru nejsou žádné prvky, které by umožnily racionálně propojit výši těchto nákladů a prospěch, který získává věřitel, s výší úvěru. Proměnná výše úvěru a proměnná doba trvání úvěru nejsou způsobilé zajistit, že tyto náklady budou vyčísleny ve výši zajišťující rovnováhu smluvních stran a rovnocennost vzájemných plnění, neboť hlavní úlohu hrají v daném vzorci procentuální proměnné.

Problematika zatěžování spotřebitele dalšími náklady úvěru odlišnými od úroků, jako jsou provize, poplatky za služby či pojistné, je předmětem mnoha žalob na peněžité plnění podaných k předkládajícímu soudu. Splnění povinnosti doložit soudu skutečné náklady spojené s úvěrovou smlouvou, uvést, za co byly dané poplatky účtovány, a odůvodnit jejich výši se v praxi obvykle omezuje na citování matematického vzorce pro výpočet maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků a důvodové zprávy k novele zákona. To vyvolává důvodné pochybnosti o tom, zda náklady určené pomocí tohoto vzorce odpovídají skutečné výši nákladů spojených se smlouvou o úvěru, které lze přenést na spotřebitele. Náklady spojené s uzavřením a plněním takové smlouvy nebývají vysoké. Obvykle se omezují na symbolické posouzení úvěruschopnosti potenciálního klienta, vygenerování smlouvy, vyhotovení blankosměnky a směnečného prohlášení. Zdejší soud používá výraz „symbolické posouzení“, protože v převážné většině případů jsou úvěry a půjčky poskytovány velmi zadluženým osobám, proti kterým je vedeno mnoho exekučních řízení nebo na které je dokonce vyhlášen osobní bankrot. Z provedení několika jednoduchých a nekomplikovaných úkonů tedy nemohou vzniknout náklady ve výši dosahující 100 % celkové výše úvěru. O takovém nepoměru mezi skutečnými náklady úvěru a maximální výší dalších nákladů úvěru odlišných od úroků svědčí smlouva uzavřená v projednávané věci, ve které byla výše poplatku za poskytnutí půjčky odpovídajícího nákladům spojeným s uzavřením smlouvy určena na 129 PLN.

Zbylá část pohledávky z titulu dalších nákladů úvěru odlišných od úroků je ve skutečnosti odměnou žalobkyně, což věitelka nijak neskrývá, neboť pohledávku ve výši 3 939,00 PLN označuje výslovně jako provizi. Ze zřetele nelze ztrácet, že samotná výše této odměny převyšuje horní hranici úroků z jistiny za celou délku trvání úvěru čtyřnásobně a představuje 78,78 % jistiny půjčky. Takové ekonomické zatížení spotřebitele naplňuje kritéria významné smluvní nerovnováhy a zpochybňuje slučitelnost polské právní úpravy se směrnicí 2008/48/ES.

Fungování institutu dalších nákladů úvěru odlišných od úroků v praxi odůvodňuje závěr, že zavedení této úpravy nezvýšilo úroveň ochrany spotřebitele, protože důsledkem jejího uplatňování je možnost zvýšit finanční zatížení spotřebitele. Ze smluv předkládaných v soudních sporech jasně vyplývá, že vzorec obsažený v článku 36a zákona o spotřebitelském úvěru je běžně uplatňován a že představuje jediný kritériem pro určení výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků. Takovým kritériem naopak nejsou ani skutečné náklady úvěru, ani rozumný poměr mezi částkou jistiny a výší nákladů. Náklady úvěru jsou v praxi určovány paušálně podle daného vzorce, což má za následek nadměrné ekonomické zatížení spotřebitele a zvýšení neopodstatněného prospěchu věitele. Je přitom třeba poznamenat, že sankce, kterou zákonodárce stanovil za překročení této meze, je pouze iluzorní.

Důsledkem takového stavu je také radikální zúžení možnosti přezkoumávat smluvní ujednání, která takové poplatky zavádějí a určují jejich výši v souladu s daným vzorcem, z hlediska jejich zneužívající povahy nebo neplatnosti pro rozpor s právními předpisy, obcházení zákona nebo rozpor s dobrými mravy. Uvedené vyplývá ze silné judikatorní linie, která se objevila v rozhodovací praxi vnitrostátních soudů poté, co ustanovení zavádějící institut maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků nabylo účinnosti, a která odmítá přípustnost přezkumu zneužívající povahy nebo neplatnosti smluvních ujednání týkajících se dalších nákladů úvěru odlišných od úroků v situaci, kdy výše těchto nákladů nepřekračuje horní hranici stanovenou zákonem. Tento přístup vychází ze správného předpokladu, že smluvní ujednání, která jsou v souladu s právem a která respektují omezení v něm stanovená, nemohou být uznána za neplatná nebo zneužívající. Dříve o přípustnosti přezkumu smluvních ujednání určujících výši provize či jiných poplatků zatěžujících spotřebitele z hlediska jejich neplatnosti nebo zneužívající povahy nebylo pochyb. Nepřiměřená výše poplatků tohoto druhu bývala účinně korigována uplatněním článku 58 občanského zákoníku (absolutní neplatnost smlouvy) a článku 385¹ občanského zákoníku (zneužívající ujednání), přičemž jako neplatné nebo zneužívající bývaly kvalifikovány i takové poplatky, jejichž výše činila 40 % částky půjčky či úvěru. Omezení možnosti přezkumu legality, resp. zneužívající povahy smluvních ujednání týkajících se maximální výše dalších nákladů úvěru odlišných od úroků, vede též k zanedbávání povinnosti posoudit úvěruschopnost potenciálních klientů.

Podle vnitrostátního soudu je pro vydání rozhodnutí v projednávané věci nezbytné rozhodnutí o této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. Obsah odpovědi bude

mít přímý význam pro určení míry přípustného finančního zatížení spotřebitele a objasnění významu pojmu „náklady spojené s úvěrem“. Nezbytnost odpovědi Soudního dvora je o to intenzivnější, jelikož Soudní dvůr se k problematice vyjádřené v otázce doposud nevyjádřil. Konečně s ohledem na podstatné rozpory v judikatuře polských soudů k projednávané problematice má tento stav negativní vliv na dosahování cílů směrnice a významně oslabuje účinnost norem unijního práva.

PRACOVNÍ DOKUMENT